

טעמו וראו

ראש השנה תשפ"ז | שנה י' | גליון מספר ת"ס

מכשונם של רבותינו הקוה"ט משושלת קוזמיר מודז'ץ

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברי אלקים חיים יסודות בעבודת השי"ת, נצוצין דנורא היפים לשעתם ולדורות, שהשמיע בקדשו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשולחן הטהור בשל"ס פרשת נצבים וילך תשפ"ו, קול ה' בַּחֲךָ קול ה' בְּהֶדְרָא, קול ה' שֶׁבֶר אֲרָזִים, קול ה' חֲצֵב לְהַבּוֹת אֶשׁ בְּבֵית מִדְרַשְׁנוֹ, בְּמִקְהֵלוֹת בְּרוּב עִם.

כתוב בתוה"ק (דברים כט ט): אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

עוד כתוב (דברים לא יז): וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל פִּי אֵין אֱלֹהִי בִּקְרָבִי מִצְאוֹנִי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה.

עוד כתוב (דברים לא יח): וְאֵנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה.

בתפילה 'ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה'.

א) צריך לדעת האם צריך את כל הג' למעבירין את רוע הגזירה, או מספיק א' מתוך הג', עוד צריך להבין בשלמא שתשובה מועילה ומעבירה את רוע הגזירה אפשר להבין, כי הרי עושה תשובה, תם אפשר להבין, כי מתפלל ומבקש על מחילת העוונות, אבל מה עניינה של מצות צדקה, מה שונה מצות צדקה משאר מצוות, למה לא שבת למה לא תפילין.

עוד שואלים למה לא כתוב תורה, הרב שטינמן זצ"ל היה מתרץ שתורה זה פשוט, ולא צריך להזכיר את זה.

ובאמת אפשר לשאול, הרי מצאנו בגמ' ביומא (פו א) ארבעה חלוקי כפרה, ולא מובא שם עניין של תפילה וצדקה. עוד צריך להבין האם מה שכתוב שמעבירין את רוע הגזירה הכוונה לכל א' בנפרד, או לשלשתן ביחד.

ב) וצריך לומר שהארבעה חלוקי כפרה זה כפרה כללית, כפרה מהיטוד, מכפרין ומנקים את החטא, אבל תשובה ותפילה וצדקה הם רק דוחים ומעבירין ממנו באותו זמן את רוע הגזירה. ומדוקדק מאד הלשון "מעבירין", וכמו שהיו צדיקים שהעבירו את הגזירה, את העונש, את המחלה על גוי או על בהמה, ומצאנו כבר דבר זה ברש"י במזמור (תהלים מז) הנאמר לפני התקיעות בראש השנה (בפסוק ד) יִדְבֹּר עַמִּים תַּחְתִּינֶנּוּ, יתן דבר בעובדי כוכבים תחת נפשנו להיו' חמתו מתקררת בהם ואנו נצולים.

ג) ה"חתם סופר" מביא שתשובה עם תפילה זה תשובה מאהבה, וההסבר בזה אפ"ל בס"ד שהיות שלא מסתפק רק בתשובה, אלא הולך ומתפלל שזה יעזור, רואים שיש לו אהבה להשי"ת. ה"מגן אברהם" מביא מהרש"ל שלא יאמר אדם להשי"ת שהוא נותן לו יותר ממנה שהוא ראוי, ורק יאמר ויוסיף שמקבל בוכות אבותיו.

ולמה שלא יאמר, כי כל האומר הקב"ה ותן (ראה ב"ק נ א) יותרו לו מעוהי (ילקוט שמעוני תהלים רמז תרמח).

ואילו המגן אברהם חולק וסובר שיכול לומר שמקבל שלא כפי הראוי לו.

ואפשר לומר בס"ד בביאור מחלוקתם, שיש ב' הנהגות, הנהגה לפי מעשיו, והנהגה נוספת, במידה שאדם מודד מודדין לו, אף שאינו ראוי, וממילא סובר המג"א שכשאומר שמקבל לא כפי

הראוי לו, אין הכוונה בדבריו שהשי"ת מוותר לו, אלא שמתנהגים איתו בהנהגה שבמידה שאדם מודד, ומתחסדים איתו כי גם הוא מתחסד עם השני.

הו' לפי זה אפשר להבין למה דווקא מצות צדקה מעבירה את רוע הגזירה, כי היות שמתנהג עם השני בחסד, זוכה להנהגה שלא לפי מעשיו, אלא הנהגה שבמידה שאדם מודד מודדין לו. ו' עוד אפ"ל בס"ד ש"צדקה" הכוונה כאן לצידוק הדין, אין לו טענות כלפי השי"ת, הוא מצדיק את הנהגת ה', ולכן גם השי"ת לא מדקדק אחריו.

ז) אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם בַּיּוֹם הַהוּא אֵיתָא "הַיּוֹם" זה ראש השנה, ואפ"ל בס"ד שרומזת לנו התוה"ק איך צריך להגיע לראש השנה בצורה של אַתֶּם נִצָּבִים להגיע עם בטחון, לחשוב רק טוב, שבטח יהיה טוב, בקומה וקופה, כְּלֶכֶם – להיות ביחד, כמו שמוכא מצדיקים שכשאדם נידון ברבים יש לו יותר סיכוי לזכות בדין, לכן תהיו במצב של כְּלֶכֶם, יחד.

ח) ועל דרך מה שמוכא ב"תולדות יעקב יוסף" על הגמ' במסכת ר"ה (טז ב) שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים, שהג' ספרים שנפתחים, זה לא ספרים שכתוב בהם על העבר, אלא כל א' כותב את עצמו בספר של שנה הבאה, האדם בוחר באיזה ספר הוא רוצה להיות בשנה הבאה, באיזה קטגוריא הוא רוצה להחשב, להיות מבין הבינונים או הצדיקים.

לכן כשמגיע ראש השנה אדם צריך להיות באמונה כל ה'48 שעות, להאמין ולדעת שהשי"ת הוא טוב, וגם אני רוצה להיות טוב ולעשות טוב, אני רוצה להיות בספרן של צדיקים, וממילא יכתב לחיים טובים.

ט) שואלים למה וְאֵנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה, הרי כתוב קודם וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל פִּי אֵין אֱלֹהִי בִּקְרָבִי מִצְאוֹנִי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה, שזה וידוי, וא"כ למה לא הועיל להם שלא יעשו.

אומר ע"ז הרופשיצער שו"אנכי הסתיר אסתיר פני ביום ההוא, זה לא עונש, אלא בגלל שהתוודו על חטאם, השי"ת כביכול לא רואה את העבירות.

י) ובשם השיפולער זיידע אומרים שאמר שמי שיש לו מידת ההסתר, שלא מתלבט, השי"ת מסתתר אצלו, שוכנת בו השכינה.

יא) יש הסבר מהגה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל שהביא ממנו אחיו הגה"ק רבי מרדכי מבילגוריא זצוק"ל, סיפר שהיה בקיץ תש"ט בפאריז ובאיזור שם הייתה ישיבה ליטאית "בית יוסף" – נובהרדוק, ולמדו שם בחורים ששרדו את השואה, והיה שם בחור מעיר פראמפייל שהיה ליד העיר בילגוריא, ובא לראות את ידידו מילדות הגה"ק רבי מרדכי מבילגוריא, ואף שהיה ערב שבת דחק ונכנס להגה"ק רבי מרדכליה, ושאלו, שאבי שהיה חסיד בעלזא ובני ביתו רצו לעלות לארץ ישראל, ויעצו לו להתייעץ עם הגה"ק רבי אהרן מבעלזא, והגה"ק אמר להם לא לעלות, וכעבור זמן קצר פרצה המלחמה, וכל משפחתו נספתה בשואה הי"ד.

אמר לו רבי מרדכי זצוק"ל, שכבר היה לו פעם שאלה כזאת ונכנס לשאול את אחיו, והגה"ק רבי אהרן מבעלזא ביאר לו את הפסוק וְאֵנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי, שיש ב' מיני הסתרות, הסתרה

א' שלפעמים הקב"ה לא מראה לצדיק מה שעתידי לקרות, אבל יש הסתרה עוד יותר גדולה, שהוא הסתר בתוך הסתר, שמראים לצדיק את ההיפך, שהרע הוא טוב, וזה הנקרא הסתר בתוך הסתר

יב) הבעש"ט אומר שיש ב' הסתרות, הסתרה א' שלא רואים את הטוב, זה נראה להם רע, והסתרה ב' שלא רואים שזה מהרבש"ע, כי אם היו רואים ומכירים שזה מהשי"ת, היו ממתקים את הדין.

יג) ואפ"ל וְאֵנְכִי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פְּנֵי, וְאֵנְכִי לְשִׁמּוֹר בְּתוֹכִי אֶת הָאֲנָכִי, לְדַעַת וּלְחַיּוֹת שֶׁהֵלַךְ זֶה רַב־שׁוֹרֵעַ וְאִם לֹא כִלְפֵי חוּץ, אִזּוּ בְּחֻדְרֵי חֻדְרֵימ.

יד) השבוע יחול יומא דהילולא של אביו הק' של הסב"ק הגה"ק מקוזמיר, רבי צבי שהיה נקרא ר' הערש נסתר, הוא נהרג על קידוש ה' בהריגת פארגא, לאחר שראש צבא רוסיא סוברוב ניצח את צבא קושציוסקי מפולין, על נהר הוויסלה, וחיללי רוסיא עשו טבח רב בתושבי המקום במשל שלשה ימים, והוא היה בין ההרוגים, ולא נודע קבורתו.

כעבור שנים עלה בנו הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר לבית החיים עם מקלו, והכה במקלו על מקום אחד ואמר "כאן שוכב אבא", והחזירו את המצבה על פי רוח הקודש.

עוד היה אומר הגה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר שמה שלכל מה שאומר יש לו ראייה מהתורה"ק, את הכח הזה קיבל במתנה מאביו שאמר שכל דבר שיצא מפיו לא יצא כי אם ימצא ראייה מן התורה.

ממעיינם הטהור של רבוה"ק

ראש השנה

ב"ק מין ה"נחלת דן" זצוק"ל עמד על נקודה מעניינת, שעניני ראש השנה הם ענינים שמעיקרם הם ספיקות, כמו ענין התרועה, שהטילה התורה ספיקות מהי התרועה, ואף עצמותו של יום נולד בספק, ולכן עושים שני ימי ראש השנה, ודבר זה אומר דרשוני.

וביאר ב"ק ה"נחלת דן" זיע"א, כידוע ראש השנה הוא יום בריאת האדם, וגם בו ביום חטא אדם הראשון, והשתלשלות החטא באה ע"י הנחש, ופגמו הגיע מספיקות ודבריהם באמונה, וכמ"ש ב"ק ה"דברי ישראל" על ענין והנחש היה ערום, ובתרגום יונתן 'חכים', היינו שהשתמש בחכמה לצד הרע, בהכניסו בליבם ספיקות באחדות הבורא, באומרו, כי יודע אלוקים כי ביום אבלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, וכן זה שכל אומן שונא בני אמונתו, וכן מן העץ אבל וברא את העולם, כמבואר הכל ברש"י.

וע"כ מגמת עבודתנו בראש השנה, לתקן את פגם חטא עץ הדעת, וזה ע"י אמונה תמימה ופשוטה, ללא חקירות ודרישות, ובכח זה זוכים אנו בדין, ובדברי הפייטן, א-ל אמונה בערך דין, דהיינו שע"י האמונה הפשוטה שמעוררת חסדים מזוכים אנו בדין, לעומת הספיקות שמעוררים דינים, ולכן תוקעים אנו בשופר פשוט שמעורר חסדים ובכופרים אנו בתרועה בתקיעה פשוטה, שמרמז על אמונה פשוטה ובזאת מתעוררים רחמים על ישראל.

וכידוע נרמז שופר בפסוק (דברים כז) 'פן יש בככם ש'ורש פ'ורה ר'אש ו'לענה' ר"ת שופר, ולכאורה איך יוצדק לרמז מצוה נעלית זו, בפסוק זה?

אלא הכוונה לתחילת הפסוק, 'פן' שאיפה שיש 'פן' היינו ספיקות באמונה, ומענות, וזהו הוי 'שורש פורה ראש ולענה'. וכמאמר הפסוק

(דברים ח יא) 'השמר לך פן' היינו שראשית העבודה והשמירה שלך, תשים על בחינת "פן", לזכר לך מהרהורים וספיקות כוזבות. וכנגד זה בא השופר, שעניינו אמונה פשוטה.

ונעמיק יותר, ה"ט"ז (אור"ח סי' תקפ"ה סק"ז) מביא מהטור: רמז לשופר 'אין ש'טן ו'אין פ'גע ר'ע', ר"ת שופר. פ"י שכשיש שופר אין פגע רע. אבל לכאורה הרמז כמעט הפוך, כי הר"ת לא מתחילים בתיבת אין.

וביאר עפ"י המדרש, שהס"מ בעצמו מלמד זכות על ישראל, ואומר: יש לך עם כמלאכים. ולפי"ז הדקדוק מפורש ומבואר שפיר ששטן – ואב"ז – ואין פגע רע, היינו שאף שהשטן נמצא הוא לא משטין אלא ההיפך.

וממשיך ומבאר שהיות שביארנו שהפגם היה בחכמה לצד הרע, וע"י השופר אנחנו צריכים לתקן את אותו פגם ע"י אמונה פשוטה, אפ"ל שהשופר נרמז גם בתיבת "אין", שכידוע רומזת לחכמה, וכמ"ש 'החכמה מאין תמצא', ושופר כידוע 'חכמה ואינה מלאכה', גם ידוע שיום ראשון של ראש השנה הוא כנגד החכמה, וע"י תקיעתו בשופר שהוא חכמה לצד הטוב, ומעורר בלבנו אמונה פשוטה, ממילא אין שטן ואין פגע רע.

וממשיך שיתכן שלכן פרק ראוהו ב"ד שבמס' ראש השנה, העוסק בסופו בדיני שופר, מסתיים במשנה: והיה כאשר ירים משה ידו וכו' כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה, דהיינו באמונה פשוטה. וכיון שזה עניין השופר סיים בעניין זה להורות שזה עניין השופר.

פי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא ה) מסביר ב"ק ה"נחלת דן", שאצל עם ישראל עניין תקיעת שופר הוא בלא טעם מספיק והוא בחק, והיינו "חק" לישראל הוא, אבל בשמים אצל הקב"ה, הרי שם הטעם מובן וברור, וע"כ שם הוא "משפט" לאלהי יעקב.

גוט יו"ט יידען גוט יו"ט יידען לשנה טובה תכתבו וכו' כנוסח הזה היה ב"ק ה"נחלת דן" היה אומר בשנותיו האחרונות כשעבר בין הקהל הק', ואמר שזה מנהגו של הסבא קדישא רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א וזה ללמד זכות על ישראל, שכדאי הוא זה בלבד שהם יהודים ובשם יהודים נקראו, כדי לזכותם בדין.

שירבו זכויותינו

בראש השנה ביום הכיפורים ובסוכות אומרים: יהי רצון שירבו זכויותינו. ולכאורה שואל ב"ק ה"אמרי שאול" זצוק"ל אינו מובן, הלא אדם שיש לו משפט, האם יתפלל שיהיו לו זכויות, העיקר הוא שיתפלל שיצא לאור דינו ויצדק במשפט.

מסביר ה"אמרי שאול" בגמ' מסכת מועד קטן (כח א) מובא שבני חיי ומוזוני לא בזכותא תליא אלא במזולא תליא מילתא. ובתוס' במס' שבת (קנו א ד"ה אין) הביאו שבזכות גדול משתנה המזל.

והנה בראש השנה נידון האדם על מזונותיו, כמו שמבואר בגמ' ביצה (טז א) 'מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה', והיים כידוע נחתך ביוה"כ כי 'אור זרוע לצדיק ובאור פני מלך חיים', ובנים נקבע בסוכות כמו שמובא בתיקוני זוה"ק סוכות – שמסכת בה אימא בניה, וכן כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף.

והיות שבני חיי ומוזוני לא בזכותא תליא אלא במזולא, אם לא בזכות גדול כמ"ש התוס', לכן אנו מבקשים שירבו זכויותינו, ויהי זכות גדול וישתנה המזל לטובה.

ויובן עכשיו גם נוסח היהי רצון שאומרים בכניסה לסוכה: ולרעבים גם לצמאים תן לחמם וכו' ותתן לי זכות וכו', ושם גם מוסיף ומבקש כנשר יעיר קינו ושפע חיים וכו', וקשה הלא די במה שיתנו לי כל אלה, מהו עוד ותתן לי זכות?

אלא כאן חשיב בתפלה – כנשר יעיר קינו – היינו בני, שפע חיים – היינו חיי, תן לחמם – הוא מזוני כמובן, ולכן מבקשים ותתן לי זכות, שיהיה לנו זכות גדול, שאל"כ לא יעזור התפילה, כי לא בזכותא תליא מילתא אלא במזולא, אם לא זכות גדול כאמור.

ולע"נ הרה"ג רבי יצחק בן רבי

אברהם יוסף זצ"ל

נלב"ע עש"ק כ"ב בסיון תשע"א

לע"נ מו"ח הרה"צ רבי ירמיהו בן רבי

[חיים יעקב] אליהו שפירא זצ"ל

נלב"ע יט בתשרי ד' דחזה"מ סוכות

תשפ"א

